

[Time: 2½ Hours]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **All** questions are **compulsory**.
 2. **Figures** to the **right** indicate **full marks**.

1. Answer any two of the following: 15
 - a. Define Labour welfare, explain the evolution of labour welfare.
 - b. Write note on employees state insurance Act 1948.
 - c. Explain the objectives of labour welfare.
2. Comment any two of the following 15
 - a. Types of welfare facilities in factory.
 - b. Functions of national Labour commission.
 - c. Labour laws for the elimination of child labour.
3. Answer any two of the following: 15
 - a. Explain the role of state Government in labour welfare.
 - b. Explain the duties of labour welfare officer.
 - c. Describe the functions of labour Administration.
4. Answer any two of the following: 15
 - a. Explain the various occupational diseases faced by the workers.
 - b. Explain the causes and effects of Industrial accident.
 - c. Discuss the statutory provisions for occupational health.
- 5.A State whether following statements are True or False with reason (**any four**) 08
 - i) The concept of labour welfare is multi-dimensional.
 - ii) Under the factory act there is provision of canteen facility to workers.
 - iii) Establishment of national labour commission in 2001.
 - iv) Under fourteen years is known as child labour.
 - v) Labour welfare officer performs the role of mediator.
 - vi) Labour welfare is not a substitute for wages.
 - vii) Defective machine is the only one causes of Industrial accident.
 - viii) Industrial health is an important part of labour welfare.
- B Choose the correct answer and rewrite the statement (**any seven**) 07
 - i) The employees state insurance act came into effect in
 - a. 1919 b. 1951 c. 1948 d. 1971
 - ii) ILO was established in
 - a. 1911 b. 1919 c. 1961 d. 1991

TURN OVER

- iii) Article 41 of constitution stand for.....
- a. Right to education
 - b. Right to work
 - c. Right to public assistance
 - d. All of the above
- iv) Lead poisoning is.....
- a. Contagious disease
 - b. Occupational disease
 - c. Accidental disease
 - d. None of the above
- v)activities are the form of facilities related only to the outside the place of work
- a. Statutory
 - b. Extra mural
 - c. Intra-Mural
 - d. Non- statutory
- vi) National Labour commission was established in
- a. 1919
 - b.1966
 - c.1970
 - d. 1980
- vii) Coal mines labour welfare fund passed in
- a. 1921
 - b.1947
 - c. 1948
 - d. 2011
- viii) The Bombay government introduced labour welfare centers in
- a. 1921
 - b.1937
 - c. 1949
 - d. 1961
- ix) Labour is afactor of production
- a. Technical
 - b. Human
 - c. Mechanical
 - d. None of the above
- x) Inthe government of India formulated National policy for child labour
- a. 1987
 - b. 1998
 - c. 2012
 - d. 2014
- xi) The maternity benefit act came into effect in
- a. 1948
 - b. 1951
 - c. 1961
 - d. 1981
- xii) Labour board was established in
- a. 1946
 - b.1948
 - c. 1950
 - d. 1968

TURN OVER

[वेळ: २ ½ तास]

[गुण: ७५]

- सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
 - अ. श्रमकल्याणाची व्याख्या द्या. श्रमकल्याणाची उत्क्रांती स्पष्ट करा.
 - ब. कामगार राज्य विमा कायदा १९४८ वर टीप लिहा.
 - क. कामगार कल्याणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
 - अ. कारखान्यातील कल्याण सुविधांचे प्रकार
 - ब. राष्ट्रीय श्रम आयोगाची कार्ये
 - क. बाल रोजगाराच्या निर्मुलनासाठी करण्यात आलेले कायदे.
३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
 - अ. श्रमकल्याणातील राज्य सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.
 - ब. कामगार कल्याण अधिकाऱ्यांची कर्तव्ये स्पष्ट करा.
 - क. श्रम प्रशासनाची कार्ये विशद करा.
४. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. १५
 - अ. कामगारांना विविध व्यवसायिक आजारांना सामोरे जावे लागते स्पष्ट करा.
 - ब. औद्योगिक अपघाताची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
 - क. व्यावसायिक आरोग्यासंदर्भात असणाऱ्या वैधानिक तरतुदीची चर्चा करा.
५. अ खालील विधाने चूक कि बरोबर ते सकारण सांगा (कोणतेही चार) ०८
 १. श्रमकल्याण ही बहुअंगी संकल्पना आहे.
 २. कारखाना कायद्यामध्ये उपहारगृहाची सोय पुरविण्याची तरतूद आहे.
 ३. राष्ट्रीय श्रमआयोगाची स्थापना २००१ मध्ये झाली.
 ४. १४ वर्षांच्या आतील कामगारांना बाल कामगार म्हणतात.
 ५. कामगार कल्याण अधिकारी मध्यस्थाची भूमिका बजावतो.
 ६. कामगार कल्याण हा वेतनाला पर्याय नाही.
 ७. सदोष यंत्रे औद्योगिक अपघाताचे एकमेव कारण आहे.
 ८. औद्योगिक आरोग्य हा कामगार कल्याणाचा महत्वाचा भाग आहे.

TURN OVER

- ब. योग्य उत्तराची निवड करा आणि विधाने पुन्हा लिहा. (कोणतेही सात)
१. कर्मचारी राज्याविमा कायदामध्ये अस्तित्वात आला.
अ) १९१९ ब) १९५१ क) १९४८ ड) १९७१
 २. आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेची स्थापनामध्ये झाली.
अ) १९११ ब) १९१९ क) १९६१ ड) १९९१
 ३. राज्यघटनेचे कलम ४१साठी आहे.
अ) शिक्षणाचा हक्क ब) कामाचा हक्क क) सार्वजनिक मदतीची हक्क ड) वरील सर्व
 ४. शिशांची विषबाधाआहे.
अ) संसर्गजन्य रोग ब) व्यावसायिक रोग क) अपघाती रोग ड) वरीलपैकी नाही
 ५.हे उपक्रम हे कामाच्या बाहेरील ठिकाणाच्या सुविधांशी संबंधित आहेत.
अ) वैधानिक ब) बहिःशाल क) अंतःशाल ड) अवैधानिक
 ६. राष्ट्रीय श्रम आयोगाची स्थापनामध्ये झाली.
अ) १९१९ ब) १९६६ क) १९७० ड) १९८०
 ७. कोळसा खाण कल्याण निधीमध्ये स्थापन झाला.
अ) १९२१ ब) १९४७ क) १९४८ ड) २०११
 ८. बॉम्बे सरकारने कामगार कल्याण केंद्रेमध्ये सुरु केली.
अ) १९२९ ब) १९३७ क) १९४९ ड) १९६१
 ९. श्रम हा उत्पादनाचाघटक आहे.
अ) तांत्रिक ब) मानवी क) यांत्रिक ड) वरीलपैकी नाही
 १०. बाल कामगारांचे राष्ट्रीय धोरण भारत सरकारनेमध्ये तयार केले.
अ) १९८७ ब) १९९८ क) २०१२ ड) २०१४
 ११. मातृत्व लाभ कायदामध्ये अस्तित्वात आला.
अ) १९४८ ब) १९५१ क) १९६१ ड) १९८९
 १२. श्रम मंडळाची स्थापनामध्ये झाली.
अ) १९४६ ब) १९४८ क) १९५० ड) १९६८